

Zooarkeolojik Çalışmalar

Avcı-toplayıcı bir topluluğun hüküm sürdüğü bir arkeolojik yerleşimdeki aşamalar şöyle açıklanabilir:

1. **Yaşayan topluluk:** Yerleşimin bulunduğu çevrede yaşayan hayvanlar topluluğudur.
2. **Ölü topluluk:** Yerleşimin oluşmasına ve kemik depolanmasına yol açan işleyişlerin etki etmesine uygun tüm ölü hayvan vücutlarıdır.
3. **Depolanmış topluluk:** Kemik depolanması ve birikiminin sona ermesi ile bunlara yol açan işleyişlerin durmasından sonra yerleşimde kalan hayvan kalıntılarıdır.
4. **Fosil topluluk:** Depolanmış topluluğun kazılana dek ya da toplanana kadar korunabilen parçasıdır.
5. **Örnek topluluk:** Fosil topluluğun kazı ya da toplama yoluyla araştırmacılara ve/veya laboratuvarlara ulaşan parçasıdır.

Yukarıda sıralanan aşamalar düşünüldüğünde, faunal analizleri yapacak araştırmacıların çözümlemesi gereken iki önemli problem vardır:

- (I) **İstatistiksel problem:** Örnek topluluktan yola çıkarak fosil topluluğun özelliklerini anlamaya çalışmak.
- (II) **Tafonomik problem:** Fosil topluluktan yola çıkarak depolanmış topluluğun yapısı ve özelliklerini anlamak.

Çoğu durumda, eğer bir fosil topluluk iyi korunmuşsa ve topluluğun parçalanma-kırılma (fragmantasyon) miktarı yüksek değilse, fosil topluluk depolanmış topluluğu aşağı-yukarı yansıtmaktadır. Eğer bunun aksi bir durum varsa, yani fragmantasyon derecesi yüksek ve korunma kalitesi düşük ise, depolanma sonrası işleyişlerin depolanmış topluluk üzerinde

önemli değişikliklere yol açmış olma olasılığı fazladır. Bu durum, depolanmış topluluğun tanımlanmasını olanaksız hale de getirebilir.

Kemik topluluklar üzerinde çok büyük etkileri olan ve kontrol edilemeyen faktörler olarak da adlandırılan depolanma sonrası işleyişler, benzer bir çevrede depolanarak biriken iki hayvan topluluğu kalıntıları arasında büyük farklılıklar yaratabilir. Çünkü, bu iki topluluk çok farklı depolanma sonrası sürecine sahip olabilir. Buna karşın, bunun tam tersi bir örnek; Afrika'da birbirine çok yakın iki mağaradan gösterilebilir. Orta Paleolitik tabakalara sahip Klasies Nehri Mağarası ile Üst Paleolitik tabakalar içeren Nelson's Bay Mağarası'ndaki kemik korunma kaliteleri ile sedimantolojik ve jeomorfik yapılar oldukça büyük benzerlikler gösterirler. Ayrıca, jeomorfolojik ve jeokimyasal gözlemler de bu iki kemik topluluğun benzer koşullar altında biriktiği ve depolandığını ortaya koymuştur. Bu durumda bu topluluklar arasındaki farkların, bunların birikimi ve depolanmasını sağlayan taş çağı unsurlarının işleyiş ve davranışlarındaki farklılıktan kaynaklandığı sonucu çıkarılabilir.

Kemik depolanmasına yol açmak yalnızca insan tarafından yapılan bir iş değildir. Bugün insan dışında, etçiller, baykuşlar, bazı küçük memeli ve kemirgenler, böcekler ve Afrika'da kirpiller de kemik depolanmasında etken olan türler olarak bilinmektedir. Bu yüzden depolanmış kemiklerin ne kadarının kültürel ya da antropik olduğu önemlidir. Bu durumda tartışılacak konu, kemiklerin kültürel ya da antropik olarak insan aktivitelerine bağlanması için gerekli olan kriterlerin neler olduğudur. Klein ve Cruz-Uribe, çok sayıda arkeolojik buluntu, ocak yerleri ya da insan aktivitesini gösterebilecek diğer izler, kemikler üzerinde bulunan ve kesme-parçalama gibi kasaplık aktivitelerine ait izler ve iri memeli kalıntılarının bulunduğu yerleşkelerin doğrudan kültürel olarak kabul edilip, insana maledilebileceğini belirtmektedirler.

Kullanılan Kaynak: A. L. Atıcı- (1998) “Zooarkeoloji: Amacı, Yöntemleri ve Arkeoloji’deki Önemi” *DTCFD*, Vol.38-1, 2, Ankara.